

Invest for a Change - להשקיע בשינוי, להשקיע שונה, לשנות

אני רוצה לשתף אתכם בסיבה שבחרנו לחבור לאפוק-טיימס, לערב חשוב זה, שנועד להתמקד ולהתחייב ליצירת שינוי בעולם העסקים וההשקעות - ולעודד התנהלות באמצעות מצפן מוסרי.

ממרומי גילי וניסיוני בעולם העסקים, בארץ ובחול, אני רואה זאת כמטרה אישית להיות חלק מקבוצה שתחולל שינוי של ממש בעולם העסקים בישראל.

השנים האחרונות היו יוצאות דופן בעולם ההשקעות בנדל"ן והמשקיעים נהנו מתשואות גבוהות במיוחד.

אז מה צריך להשתנות?

"לא לעולם חוסן" אמר שלמה המלך בספר משלי - עושר, גדולה ועצמה אינם נצחיים.

התשואות יוצאות הדופן שהושגו בשנים האחרונות בהשקעות נדל"ן לא תימשכנה, ולכן עצתי לכם היא: היזהרו בהתמודדות עם פיתויים - גם אצל מיידוף משקיעים הרוויחו בשנים הראשונות, והרבה.

מטרתן של השקעות היא רווחיות, זוהי גם מטרתנו כחברת השקעות, אך לא בכל מחיר. לצערי, אנחנו חיים בחברה שמקדשת רווח אישי, ממון ושררה - ולא מייחסת חשיבות מספקת לאופן בו הושג רווח זה. בסביבה כזו, אין להתפלא כאשר כספי ציבור הופכים להפקר על ידי בעלי השליטה. בימים אלו, ברור מתמיד כי שיפור הסביבה העסקית צריך להיחשב ליעד הכרחי וחיוני.

זהו השינוי שרבים מאתנו מייחלים לו - שילוב בין השקעות רווחיות לבין התנהלות שמבוססת על מצפן מוסרי, שילוב שיעלה אותנו כחברה על נתיב אחר, טוב יותר.

החוק אמנם מנסה לפתור בעיות של הונאה, תרמיית והתנהלות לא ישרה והדבר מבורך, אבל החוק לא מספיק ואינו מכסה את כל האפשרויות. בכל מקרה, טחנות הצדק טוחנות לאט ולפיכך אין תחליף לאחריות מוסרית, בעיקר בסביבה בה אין אכיפה ואין ענישה מרתיעה.

ניהול עסקים ביושר לא מקבל את המשקל הנדרש אצל המחוקק, אצל העיתונאים ואצל הרגולטור. אולי אם נושא זה היה מקבל את תשומת הלב הראויה, היינו ערים לפחות הונאות ותרמיית, או מגלים זאת לפני שהסוסים בורחים מהארווה, ולא נאלצים להתמודד עם הבעיה כשהנזק כבר נעשה, כשהמשקיעים כבר איבדו את כספם.

ואם בחוק עסקינן, אני רוצה לפנות למערכת החוקים והמוסר הוותיקה ביותר - היהדות; היהדות שאני גדלתי על ברכיה ולא זו שהייצוג הציבורי עושה לה עוול.

היהדות לא מתייחסת רק להימנעות מעשייה אקטיבית של מעשים אסורים, אלא גם להימנעות ממעשים שיש בהם ניגוד עניינים או ניצול חולשתו של אדם, כפי שמפורט בפרשת "קדושים":

"לא תקלל חירש ולפני עיוור לא תתן מכשול... לא תעשו עוול במשפט, לא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול; בצדק תשפוט עמיתך, לא תעמוד על דם רעך... לא תשג את אחיך בלבבך, הוכח תוכח את עמיתך ולא תשא עליו חטא".

חלה עלינו חובה לפעול ולהעיר לאדם שעובר עבירה ולנסות למנוע ממנו להמשיך בכך.

מצוות "לא תעמוד על דם רעך", שאף אומצה חלקית לחוק הישראלי, אוסרת על אדם לעמוד מנגד כאשר אחר נמצא בסכנת חיים, אך רבותינו החילו את המשפט לכל מקרה שבו עלול להיגרם לאדם נזק - כולל נזק כלכלי - והאחר אינו עושה הכל כדי להזהירו.

חז"ל מפרשים את הפסוק "לפני עיוור לא תיתן מכשול" באופן שהוא חל על כל אדם שחסר לו מידע בנושא מסוים. פרופ' נחמה ליבוביץ' מרחיבה את פירוש הפסוק וגוזרת ממנו מצוות "עשה" - חובה לבצע פעולה אקטיבית כדי למנוע מאדם להיכשל.

משמע, אם אנו יודעים על אדם שעשוי, בגלל חוסר ידע או חוסר ניסיון שלו, להיכנס לעסקה לא טובה או עם אנשים לא ישרים, חלה עלינו חובה לעשות מעשה על מנת למנוע ממנו לבצע השקעה זו.

הרמב"ם מפרש את הפסוק באופן בו העיוורון עשוי להיות גם רמה מוסרית נמוכה והמכשול הוא הפיתוי לדבר אסור. כלומר, אנו כחברה חייבים ליצור סביבה בה החקיקה, האכיפה והענישה לא תהיינה בבחינת הצבת מכשול בפני עיוור - אנו צריכים חברה שמוקיעה מעשי מרמה ועושק, חברה שיש לה נורמות אחרות וכלים לתגמול התנהגות שונה. לפני מספר שנים, נודע לי על אדם שמתעתד להשקיע כספי ציבור עם גורמים שהיה ידוע לי שאינם ישרים, כיוון שחשתי אחריות להזהיר אותו והכרתי את השכן שלו, העברתי לו מסר באמצעות השכן. תגובתו של אותו אדם היתה כי ידוע לו שמדובר באנשים לא ישרים, אבל הוא בטוח שירוויח איתם כסף רב. אגב, אותו אדם שוחרר לאחרונה מהכלא. יושר והיעדרו אינם יחסיים, זה עניין של שחור ולבן.

הונאה או התנהלות לתועלתו האישית של האדם בחברה מתוקנת צריכה היתה "להצליח" פעם אחת בלבד, אך לצערי, זה לא תמיד כך, נוהג זה שאדם משרת את האינטרס האישי שלו בלבד הפך זה מכבר ללגיטימי ונורמטיבי בחברה שלנו.

האם ניתן להרוויח כסף ביושר?

זה אפשרי - אבל לא קל. צריך לעבוד הרבה יותר קשה והאתגרים העומדים בפנינו, קשים ככל שיהיו, אינם נחלתם של אלו שאינם דבקים בערכים בסיסים אלו. אבל זהו המקרה הקל יחסית. אני רוצה להתייחס דווקא למקרים אחרים, קשים יותר, בהם הבחירה לנהוג בשקיפות וביושר עשויה לכאורה לסתור את שורת הרווחיות, וזה קורה לא אחת בעולם העסקים.

השתמשתי בביטוי לכאורה כיוון שאני מאמין ששמירה על ערכים אמנם עולה כסף אבל מייצרת ערך. כאשר נותנים שירות או מוכרים מוצר, זה כרוך במחויבות מאוד כבדה, לעמוד מאחורי השירות והמוצר, ולקחת אחריות במקרים קשים. וכאשר אתה אוטוריטה בשטח מסוים, האחריות והשליחות גדלות שבעתיים. החדשות הטובות הן שמבט אחר יגלה כי שקיפות וניהול אתי ומוסרי של עסקים אינם סותרים רווחיות עסקית, להפך, אתיקה היא יעילה כלכלית. זה נקרא "מוסר חכם" או "אגואיזם נאור" - הבחירה המוסרית היא נכונה עסקית ויעילה כלכלית לטווח הארוך. זה וודאי נכון ורצוי עבור אלו מאתנו שחושבים לטווח הארוך.

בשנת 2008 אירע משבר פיננסי, החמור ביותר במאה השנים האחרונות - חברות נמחקו, מניות ואג"חים הפכו לניירות חסרי ערך. בסביבה לא פשוטה זו, לא זנחנו את משקיעינו, עבדנו קשה וללא תמורה על מנת לצמצם הפסדים. לצערי, לא הצלחנו למנוע את כולם, אך בהשקעות רבות שהיו בסכנה אמיתית להפסד כספים, הצלחנו למנוע את ההפסד ואפילו להרוויח עבור משקיענו, בעוד מנהלים אחרים דאגו רק לעצמם.

זה עלה ועדיין עולה לנו משאבים רבים. וזו אולי הנקודה החשובה ביותר - בדומה לחוק שימור האנרגיה, אני מאמין בחוק שימור הערך. עבודה קשה שנעשית, גם אם היא כרוכה בעלות לא מבוטלת, לעולם לא תהיה ברכה לבטלה, לעולם לא תהיה לחינם, הערך לא "הולך לאיבוד", גם אם אנו מאבדים משורת הרווח, הערך נשמר, הוא נשמר במוניטין, באמון הגובר של משקיעינו בנו, וכן בניסיון הרב שצברנו מהתנהלותנו בתקופת המשבר ולאחריו.

ולפיכך, למרות מקרים כאלו ואחרים שאנחנו ממשיכים לשמוע עליהם, אני מסרב להיות פסימי. אני מאמין שהתנהלות הגונה וישרה באופן קבוע היא גם היעילה והמועילה ביותר, וודאי לאורך זמן, ואני רואה את זה כמשימה של כולנו להרחיב חוגים שפועלים כך.

אם כל אחד יתרום את חלקו, בין אם יהא זה מסיבות דתיות, מסיבות מצפוניות או מסיבות של יעילות, נוכל יחד להשאיר לילדינו ולנכדינו מדינה וחברה הגונה המושתתת על התנהלות עסקית ישרה, בעולם עסקי בריא יותר.

אני תקווה כי נזכה לראות עולם עסקים טוב וישר יותר, ולהיות חלק מקבוצה שתנחיל מורשת המשלבת עסקים, ערכים ומוסר לדורות הבאים.

דברי פתיחה של אלחנן רוזנהיים

לכנס **Invest for a Change** של EPOCH TIMES

29 ביוני 2017, אוניברסיטת תל אביב